

УДК 001.8:043:477

DOI 10.18372/2786-5487.1.16664

Славінська Ольга

аспірантка,

КЗВО «Одеська академія неперервної освіти Одеської обласної ради»,

м. Одеса, Україна

ІННОВАЦІЙНА ПРОФЕСІЙНА ДІЯЛЬНІСТЬ ПЕДАГОГА У КОНТЕКСТІ СУЧАСНОЇ НЕПЕРЕРВНОЇ ОСВІТИ

Анотація. У статті розкриваються особливості інноваційної діяльності педагога в умовах сучасності. Доводиться, що інновація є невід'ємною складовою як методів, так і змісту освіти. Аналізується готовність педагога до інноваційної практики задля пошуку шляхів підвищення професійної підготовки вчителя сучасної школи. Досліджуються філософські аспекти впливу технологізації суспільства на освіту. Акцентовано увагу на необхідності впровадження інновацій в систему неперервної педагогічної освіти в процесі інформаційної змінності.

Ключові слова: інноваційна компетентність, новація, освітня інноватика, інноваційна діяльність, інноваційний розвиток.

Annotation: The article reveals the features of the teacher's innovative activity in modern conditions. It turns out that innovation is an integral part of both the methods and the content of education. The readiness of a teacher for innovative practice in order to increase the professional training of a modern school teacher is analyzed. Philosophical aspects of introduction of innovations in the system of continuous pedagogical education in the process of information content are investigated.

Key words: innovative competence, innovation, educational innovation, innovative activity, innovative development

Для ХХІ століття характерною є доволі-таки стрімка та глибинна модернізація всіх сторін суспільного життя. Зауважимо, що надзвичайно швидко змінюються тенденції щодо утворення єдиного світового, принаймні європейського, економічного та освітнього простору – з певного аспекту. А от з іншого аспекту, на рівні держави зростають певні чинники, основу яких складають такі культурно-національні особливості, як духовність, ментальність, історична спадщина та освіченість народу. Нині, між освітніми та будь-якими іншими інституціями, що відповідають за соціокультурний розвиток сучасних країн, змінюються їхні взаємозв'язки та взаємовпливи. Розвинені суспільства мають на меті реалізувати та організувати навчально-виховний процес таким чином, аби лєвова частка їхньої спільноти протягом певного часу отримала статус всебічно розвинених особистостей, які б зуміли досягти високого рівня розвитку. Адже саме всебічно розвинена особистість, котра чітко усвідомлює і оптимально віднайшла своє місце як у виробничому, духовному, так і в суспільному житті, а також діяльним процесом якої задоволене суспільство та спроможна активно здійснювати вплив на висхідний позитивний розвиток сучасних країн.

Саме тому глобалізація, трансформаційні процеси та неперервна інформаційна змінність зумовлюють включення людини в складну систему суспільних взаємовідносин, потребують від неї здатності та вміння реалізації нестандартних і швидких рішень. Виходячи із цього, у підходах до навчально-виховної діяльності, вагома увага має приділятися питанням подолання консерватизму, а також існуючих стереотипів педагогічної праці та процесу мислення як в учасників навчання і виховання, так і у педагогічних колективах.

Шляхи підвищення професійної підготовки вчителя сучасної школи, який вміло поєднує теоретичну та практичну частини, має високий рівень своєї обізнаності – часто розглядається у науковій літературі. Освітнянин повинен, за допомогою інноваційних технологій, систематично поновлювати свої знання. Адже складовою його професіоналізму і компетентності являється саме вміння застосовувати новітні освітні ресурси на практиці. Існує нова окрема галузь

педагогіки, яка досліджує способи їх досягнення, а саме – педагогічна інноватика. Її діяльність спрямована першочергово на те, щоб забезпечити навчально-виховний процес у відповідності до вимог сучасного суспільства [4; 9; 11].

Над розробкою більшості напрямів досліджень освітньої інноватики працюють вітчизняні та зарубіжні науковці. Досліджують різноманітні новітні моделі змісту педагогічної освіти М. Євтух, О. Дубасенюк, І. Зязюн, та інші. Зокрема, досліджують сутність вивчення інновацій І. Підласий, В. Паламарчук, М. Ярмаченко тощо. Визначення структури, закономірностей функціонування та розвиток інноваційних процесів у педагогічних системах вивчають О. Киричук, М. Поташник, Н. Юсуфбекова та інші. Розробкою та впровадженням системи управління інноваційними освітніми процесами займаються Л. Ващенко, Л. Даниленко, О. Мармаза, О. Хомеріки [2; 3; 14].

Інноваційне суспільство виражає потребу в особистості, яка володіє специфічними якостями і здатна втілити в життя компетентнісний підхід та розвивати в учнів якості, які дозволять їм системно мислити, створювати й реалізовувати нові ідеї, самостійно набувати нових професійно важливих компетентностей, приймати рішення, бути відповідальними за результати своєї діяльності та адаптуватися до швидкозмінних соціально-економічних умов. Цей процес починається з початкової школи, для якої ХХІ століття стало визначальним, через впровадження нових ідей, закладених у концепції Нової української школи, яка має на меті створення всебічно розвиненої особистості нового покоління, впровадження в освітній процес педагогічних інновацій. Все це вимагає від учителя відкритості до змін, здатності до впровадження нововведень, постійного саморозвитку і самовдосконалення, і виводить на новий рівень.

Теоретико-методологічні засади вивчення феномену інноваційної компетентності педагога визначені в працях І. Гавриш, І. Дичківської, В. Докучаєвої, О. Ігнатович, Н. Клокар, Є. Макагон, Л. Петриненко, О. Подимової, В. Позднякова, В. Сластьоніна, О. Шафран, Г. Хмельницького,

А. Хуторського. І. Дичківська пропонує розрізняти поняття «новація» («новий засіб») як певний засіб (нові ідеї, методи, методики, технології, програми тощо) та «інновації», яке ширше за змістом, оскільки означає процес, предметом якого є новації [5].

Провідні критерії готовності педагога до інноваційної діяльності, приміром, В. Сластьонін виокремлює в таких аспектах як:

- готовність до реалізації творчого потенціалу та подолання певних невдач пов'язаних із цим;
- усвідомлення важливої складової та необхідності в інноваційній діяльності;
- співставлення особистої мети та її узгодження із інноваційною діяльністю;
- налаштування та переконання в тому, що нововведення зумовлене кінцевими позитивними результатами;
- спроможність до професійної рефлексії;
- технологічна готовність до впровадження інноватики в діяльність та вміння позитивно оцінювати власний досвід у процесі практики [13].

Так, В. Уруський виділяє готовність педагога до інноваційної практики, яка виражається через вміння та навички виокремити більш дієві способи та прийоми впровадження нововведень, вміле володіння використаними методиками і технологіями [15].

Сучасна освіта має прирівнюватися до концептуальної моделі інноваційної системи розвитку суспільства та відповідати вимогам сучасності. Така нова модель освіти спрямована, насамперед, на те, аби сучасні освітні рівні стали частиною національної інноваційної системи, виконуючи ще й свої традиційні функції – соціалізації, формування особистості (сьогодні – це формування інноваційної особистості), виховання громадянських почуттів тощо.

Поняття «інновація» має багато трактувань і по-різному розкривається у філософії, психології, педагогіці, економіці та інших соціальних науках. Вперше це поняття ввів видатний австрійський та американський економіст,

політолог, соціолог Й.А. Шумпетер в монографії «The Theory of Economic Development» (1934 р.), науково обґрунтувавши зміст даного поняття, як «зміни», а головною функцією інноваційної діяльності він назвав «функцію управління змінами», це дуже загальний і широкий погляд на інновації, згідно з ним під інноваціями можна розуміти «внесення в різноманітні види людської діяльності нових елементів (способів), що підвищують результативність цієї діяльності» [6].

У філософії «інновацією» називають складний процес, результатом якого є певні новаторства, що мають не просто соціальну значимість, а задовольняють певну суспільну потребу і мають комерційну вартість. Інновації, з одного боку, є способом вирішення соціальних проблем, але, з протилежного боку, – джерелом нестабільності, складно передбачуваних наслідків і ризиків, що призводить до зростання швидкості змін, стресів і залежностей, інформаційної втоми, адаптаційних зривів [1].

О. Чумак, досліджуючи філософський аспект інновації, тлумачить це поняття як можливість зуміти подолати бар'єр складного проблемного філософського мислення, вміти бачити та виявляти проблеми, шляхи, засоби їх вирішення, цілеспрямоване впровадження в існуючу практику того чи іншого нововведення, завдяки якому відбуваються позитивні зрушення і досягається необхідний ефект [16].

У педагогіці інновація набуває іншого, своєрідного трактування, відповідно до досліджуваної проблеми – освіти людини. Умови, в яких відбувається освітній процес, важливі, але не вони є метою інновацій, про це важливо пам'ятати, щоб чітко розуміти, що планується і відбувається в освіті. Під «педагогічними інноваціями» розуміються нововведення в педагогічній системі, спрямовані на поліпшення перебігу і результатів навчально-виховного процесу [12].

Педагогічні інновації здійснюються за певним алгоритмом:

- розробка критеріального апарату;
- всебічна перевірка і оцінка якості педагогічної системи;

- пошуки зразків педагогічних рішень, які мають випереджаючий характер;
- всебічний аналіз наукових розробок;
- проектування інноваційної моделі педагогічної системи;
- виконавська інтеграція реформи;
- опрацювання практичного здійснення існуючого закону зміни праці;
- побудова алгоритму впровадження в практику нововведень;
- введення в професійну лексику нових понять або переосмислення наявного професійного словника;
- захист педагогічної інновації від псевдоноваторів [8].

Що стосується поняття «інноваційна діяльність», то його необхідно розглядати в просторі певної практики. З погляду конкретного суб'єкта цієї практики інноваційною можна вважати будь-яку діяльність, що приводить до істотних змін її результату, порівняно з існуючою традицією. У педагогічній науці інноваційна діяльність розуміється як цілеспрямована педагогічна діяльність, заснована на осмисленні (рефлексії) свого власного практичного педагогічного досвіду за допомогою порівняння і вивчення, зміни і розвитку освітнього процесу з метою досягнення більш високих результатів, отримання нового знання, якісно іншої педагогічної практики.

Модель інноваційної діяльності включає: інноватора, нормативні засади, середовище нововведення, процесуальний компонент, нововведення, твір (результат відтворення). Нововведення при такому розгляді розуміється як результат інновації, а інноваційний процес містить в собі, принаймні, три етапи: генерування ідеї (наукове відкриття), розробку ідеї в прикладному аспекті, реалізацію нововведення в практику.

До основних функцій інноваційної діяльності вчителя відносяться: прогресивні (бездефектні) зміни педагогічного процесу і його компонентів: зміна в цілях; зміни у змісті освіти; нові засоби навчання; нові ідеї виховання; нові способи і прийоми навчання, розвитку, виховання і т. д. [7].

Зважаючи на вищезазначене, зауважимо, що можна виокремити певні компоненти пов'язані із готовністю педагога до інноваційної діяльності: нині це є актуальна проблема сучасності, науки та практики в цілому, вирішення якої покладено на систему освіти зокрема. Так як інновації в широкому філософському трактуванні є необхідною складовою сучасної системи освіти. Зазначимо, що в більш прикладному, педагогічному значенні, інновації на кожному етапі освіти мають свою специфіку, яка відображається в особливостях реалізації і змісту нововведення.

Інноваційний розвиток – це передусім вдосконалення чи оновлення освітньої практики, яке реалізовується через створення, поширення та засвоєння нових ефективних засобів та прийомів досягнення поставлених цілей освіти. А тому прагнення до інноваційної діяльності є інтегральною якістю особистості, характерною якій є наявність сформованості мотиваційно-орієнтаційного, змістовно-операційного і оцінно-рефлексивного компонентів у їх єдності, що виражаються в прагненні до інноваційного процесу на професійному рівні.

Зокрема, необхідність впровадження інновації в систему неперервної педагогічної освіти веде до зростання потреби в новому теоретичному осмисленні наукового підґрунтя реалізації інновацій, сутності управління інноваційними процесами на рівні як держави, так і окремих закладів освіти, в розробці педагогічних умов, що забезпечують ефективний інноваційний рух. Лише за таких умов інноваційні процеси сприятимуть професійному розвитку і самореалізації педагогів та якісному переосмисленню освітніх послуг, які пропонуються в системі неперервної педагогічної освіти. Саме формування готовності педагогів до інноваційної діяльності є процесом, який дозволяє вчителю досягти в його розвитку ціннісних орієнтацій і гуманістичної спрямованості, усвідомленні методології вирішення професійно-педагогічних проблем, конкретних концепцій, способів реалізації концептуальних схем у досвіді діяльності.

Список використаних джерел

1. Воробьева (Пригода) Н.С. Философская интерпретация сущности инноваций Изв. Саратов. ун-та. Нов. сер. Сер. Философия. Психология. Педагогика. 2018. Т. 18, вып. 1. – С. 11-15.
2. Гальченко В. Комп'ютерні технології в освіті: реалії та перспективи. Інформатика та інформ. технології. 2012. № 3. – С. 17-20.
3. Грицай Н.Б. Теорія і практика методичної підготовки майбутніх учителів: монографія. Рівне: О. Зень, 2016. – С. 440.
4. Дичківська І.М. Інноваційні педагогічні технології: практикум: навч. посіб. Київ: Слово, 2013. – С. 447.
5. Дичківська І.М. Інноваційні педагогічні технології: підручник 3-тє видання, виправлене («Академвидав») / І.М. Дичківська. – Київ, 2015. – С. 304.
6. Ефименко Т.И. Научное творчество И.А. Шумпетера как инновационная деятельность и современность / Т.И. Ефименко, П.М. Леоненко // Фінанси України. – 2013. – № 12. – С. 7-20.
7. Кремень В.Г. Феномен інновацій: освіта, суспільство, культура: монографія / за ред. В.Г. Кременя. – К. : Педагогічна думка. –2008. – С. 472.
8. Коновальчук І.І. Теорія і технологія реалізації інновацій у загальноосвітніх навчальних закладах: монографія / І. І. Коновальчук. – Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2014. – С. 464.
9. Коренева І.М. Компетентності вчителя: погляд крізь освіту для сталого розвитку. Науковий часопис НПУ імені М.П. Драгоманова. 2018. № 62. – С. 108-113.
10. Макогон К. Діагностика готовності педагогів до пошукової діяльності (пед.інновації) / Рідна школа. – 2002. – №1. – С. 27-29.
11. Макогоненко М. Використання інформаційних технологій навчання в практиці роботи вчителя. Збірник наукових праць. Частина 4. 2012. – С. 230-236.
12. Полонский В.М. Инновации в образовании (методологический анализ) // Инновации в образовании. 2007. №3. – С. 68.

13. Слостенин В.А. Педагогика: инновационная деятельность. Москва: ИЧП «Издательство Магистр». – 2007. – С. 224.

14. Сорочан Т.М. Професійний розвиток педагога Нової української школи в умовах формальної і неформальної освіти: збірник спецкурсів / Авторський колектив. Київ: Агроосвіта, 2018.

15. Урусський В.І. Формування готовності вчителів до інноваційної діяльності: Методичний посібник. – Тернопіль: ТОКІППО. 2005. – С. 96.

16. Чумак О.В. Інноваційна діяльність як чинник розвитку суспільства в умовах глобалізації : дис. на здобуття наукового ступеня канд. філософ. наук : 09.00.03. Запоріжжя, 2015. – С. 196.